

6. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника /Т.О.Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152с.
7. Профконсультационная работа со старшокласниками / [под. ред. Б.А. Федоришина]. – К. : Рад. шк., 1980. – 160 с.
8. Effective techniques for English conversation groups. Julia M. Dabson. Third USIA reprinting, 1992. – 178 с.

Анотація

У статті висвітлюються особливості створення в майбутніх учителів-словесників позитивної мотивації до оволодіння комунікативними якостями мовлення.

Аннотация

В статье освещаются особенности создания у будущих учителей-словесников положительной мотивации к овладению коммуникативными качествами речи.

Summary

The article highlights the features of the creation of future teachers, philologists positive motivation to master the communication skills of speech.

Ключові слова: мотив, мотивація, педагогічна настанова, мотиваційна ситуація, позитивна мотивація, емоційний клімат.

Ключевые слова: мотив, мотивация, педагогическая установка, мотивационная ситуация, положительная мотивация, эмоциональный климат.

Key words: motive, motivation, educational instruction, motivational situation, positive motivation, emotional climate.

Подано до редакції 03.04.2013.

УДК 378(73) : 811(07)

© 2013

Білецька І.О.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах оновлення педагогічної парадигми професійна підготовка вчителя потребує кардинальних змін, що передбачають пошук інноваційних форм, технологій та організаційно-дидактичних умов. Висуваються принципово нові вимоги й до підготовки майбутніх учителів іноземних мов, здатних стимулювати прагнення підростаючого покоління до накопичення іншомовних знань, занурення в іншомовне середовище. На нашу думку, один із шляхів вирішення цієї проблеми вбачається у зверненні до прогресивного зарубіжного досвіду, зокрема Сполучених Штатів Америки. Адже саме ця країна постійно акумулює передовий світовий досвід у сфері освіти, пристосовуючи його до потреб свого суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Як свідчить пілотажний аналіз науково-педагогічної літератури, значна кількість зарубіжних науковців займається дослідженням різноманітних аспектів підготовки вчителів, серед них можна виділити Дж.Берка, Е.Вулфа, Дж.Купера, Б.Росне, Р.Хаустона, В.Хантера, Е.Шорта та інших. Безпосередньо з'ясуванню численних проблем професійної підготовки вчителів іноземних мов у США присвячено роботи багатьох вітчизняних фахівців, зокрема, І.Пасинкової (організаційно-педагогічні основи системи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови), Н.Бідюк, М.Радишевської, Л.Черній (компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів інземної мови); Д.Заїки (комп'ютерна підтримка навчання іноземних мов в американських університетах).

Формулювання цілей статті... У своїй статті ми робимо спробу проаналізувати американський досвід професійної підготовки вчителів іноземних мов, зокрема охарактеризувати структуру, зміст, цілі та специфіку підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасна система педагогічної освіти Сполучених Штатів Америки є відкритою, самостійною, гнучкою, багатофункціональною, багатопрофільною структурою, яка охоплює взаємопов'язані системотвірні компоненти, що забезпечують її динамічний та випереджувальний розвиток. Як соціальний інститут вона є складовою державної освітньої політики, реалізація якої забезпечується гнучкою законодавчо-нормативною базою, тісним зв'язком зі школою, що уможливорює оперативне реагування на її динамічні зміни і сприяє забезпеченню стабільності в освітньому просторі американського суспільства. Професійна підготовка вчителя іноземної мови має специфіку, оскільки передбачає не лише чітку організаційну структуру на всіх рівнях, а, передусім, врахування особливостей контингенту учнів; єдність і взаємозв'язок теоретичної підготовки з практикою; інноваційність і професійну спрямованість освітніх програм; гнучкість системних зв'язків з освітянами, батьками та громадськістю [1, с. 52].

За останні два десятиліття у США з'явилися і набули чинності такі наступні важливі для підготовки вчителів іноземних мов концепції, як викладання як прийняття рішень; поняття "прихованої" педагогіки і курікулуму; співвідношення контексту (що вивчається) і методики (як вивчається); теорія Крашена про засвоєння іноземної другої мови; теорія множинних здібностей Г.Гарднера; роль соціокультурної компетенції у засвоєнні іноземної мови; технології критичного креативного мислення та ін.

Структурними складовими системи підготовки вчителів іноземної мови в американських університетах ми вважаємо мету навчання або навчально-виховні цілі, зміст навчання, що включає як зміст навчальних предметів, так і зміст навчального процесу, навчально-методичне забезпечення, форми та методи організації навчання, а також взаємодію викладацького складу та студентів у процесі професійної підготовки вчителів з іноземної мови у вищих навчальних закладах Сполучених Штатів.

Програмою навчання і виховання фахівців в американській педагогіці виступає “куррикулум” (curriculum). Такі американські науковці, як Б.Блум, Р.Кратвол, Х.Таба, Л.Тайлер, В.Херрік, вивчаючи теоретичні питання побудови куррикулуму та цільовий підхід до визначення змісту навчання, зробили висновок, що головним критерієм визначення цілей навчання є однозначне розуміння їх з боку педагогів, адміністрації й експертів. На їхню думку, в підготовці майбутнього спеціаліста основним завданням не є засвоєння змісту до кінця курсу, семестру, заняття, а відпрацювання певних типів поведінки в контексті вивчення тієї чи іншої предметної галузі [6, с. 87]. На сучасному етапі розвитку американської педагогіки традиційною вважається наступна класифікація цілей навчання:

aims – цілі, які визначають загальні цінності у суспільстві;

goals – цілі, які спрямовані на формування особистості як результат навчальної діяльності;

objectives – цілі, які передбачають опанування конкретних знань, умінь та навичок як результат конкретних навчальних дій.

Таким чином, цілі навчання відрізняються: від завдань системи вищої освіти в цілому – до завдань конкретного навчального закладу, а потім – цілей навчальних програм і конкретних курсів. При цьому цілі навчального закладу (goals) поділяють на кінцеві (ultimate), що визначають результати навчання, тобто знання та уміння; проміжні (mediate), котрі передбачають певні дії студентів на конкретному навчальному етапі, та найближчі (proximate) – ті, які мають бути досягнуті на конкретному занятті.

Говорячи про правильну організацію навчального процесу, Б.Блум запропонував таксономію рівнів галузі пізнання, що нараховує шість позицій. Перший рівень – це формування навичок запам’ятовувати, ідентифікувати, класифікувати матеріал, що вивчається. Другий рівень передбачає розвиток у студента вміння описувати, диференціювати та порівнювати. Уміння висловлювати думки усно і письмово формується на третьому рівні. На четвертому рівні проблему аналізують і розв’язують. П’ятий рівень – це знайдення нових, прогресивних рішень. І, зрештою, шостий рівень полягає в узагальненні всіх попередніх рівнів та науковій оцінці всієї роботи студента. Стан проблеми при цьому необхідно враховувати в цілому [6].

Соціальні цілі (goals) можуть доповнювати освітні цілі (objectives), що відбувається, коли студенти намагаються досягти вищого рівня знань для того, щоб виправдати сподівання своїх батьків, викладачів, однокласників, які оціняють їхні досягнення. Викладач може підвищити мотивацію студентів до навчання, як зазначають К.Вензель, М.Майєр, Т.Урдан, якщо він є активним учасником при визначенні як соціальних, так і освітніх цілей своїх студентів, створивши соціальне оточення, в котрому кожний почувається невимушено, а навчання відбувається у спосіб співробітництва педагога і студентів [9].

Американських психологи К.Двека й І.Леггета диференціюють дві протилежні групи цілей, а саме: навчальні та демонстраційні. Інші науковці розглядають їх як цілі досягнення майстерності та демонстраційні [5].

Перелік усіх кінцевих і супутніх цілей фахової підготовки спеціалістів відображений в освітніх стандартах, які регулюються такими нормативними документами, як “Акт про освіту в цілях зміцнення економічної безпеки”, “Laws for Education. US Department of Education, Wash., D.C., 1990”, “Америка у 2000 році: стратегія освіти” (1991), Програмна концепція пріоритетних цілей освіти Національної асоціації губернаторів США “Цілі 2000: досягнення національних цілей освіти” (1991). Для координації дотримання вимог і змін, передбачених у стандартах, у 1991 році було створено Національний комітет з освітніх стандартів і тестування [3, с. 78-79].

Ми притримуємось думки Н.Бідюк, яка уточнює, що основною метою професійної підготовки американських учителів іноземної мови є формування висококваліфікованого спеціаліста, який здатен здійснювати науково-практичну і викладацьку діяльність відповідно суспільних до потреб і вимог учнів; розвиток іншомовної компетентності за допомогою інтерактивних, презентаційних і міжособистісних умінь; досконале володіння предметом спеціалізації й уміння здійснювати міждисциплінарні зв’язки; формування інформаційної культури засобами іноземної мови; здійснення порівняльного аналізу іноземної та рідної мов; участь у діяльності багатомовної спільноти у школі та за її межами; готовність до самоосвіти й освіти впродовж життя засобами іноземної мови [1, с. 52].

У вищих навчальних закладах США спостерігається два підходи до змісту навчання: 1) мікрокуррикулярний – полягає у тому, що зміст навчання вивчається й відбирається з точки зору його компонентів (знань, прийомів мислення та цінностей) у вирішенні завдань курсу; 2) макрокуррикулярний – зміст навчання представлено навчальними дисциплінами в порядку їх викладання студентам.

В основі сучасної моделі підготовки фахівців у Сполучених Штатах лежить компетентнісно орієнтоване навчання, що дало можливість модернізувати загальноприйняті освітні цінності та розпочати новий етап розвитку американської системи освіти.

Як стверджують американські науковці, компетентнісний підхід до професійної педагогічної освіти сприяє збереженню культурно-історичних та етно-соціальних цінностей. При цьому компетентність варто розглядати як інтеграцію інтелектуальних, емоційних і моральних складових особистості. До того ж, компетентнісно-орієнтований підхід дає змогу подолати традиційну спрямованість освіти, яка передбачає передачу теоретичних знань.

Аналіз наукових робіт американських авторів дав підстави зробити висновок про відсутність серед дослідників одностайної думки щодо трактування суті компетентності. На думку Д.Бритела, "людина або компетентна, або ні щодо потрібного рівня засвоєння". У науковій літературі США можна зустріти особливу одиницю виміру знань спеціаліста – період піврозпаду компетентності. Мається на увазі, що через те, що за певний час після закінчення вищого закладу освіти отримані знання застарівають у зв'язку з появою нової інформації, компетентність спеціаліста знижується на 50 %.

Такі американські науковці, як С.Камінські, Т.Кроул, Д.Поделл зазначають, що професіонали відрізняються від інших працівників рівнем компетентності під час прийняття незалежних рішень і вмінням правильно орієнтуватися у всіх питаннях, пов'язаних зі своєю безпосередньою роботою [7, с. 14].

С.Сангі під компетентністю розуміє поведінку, способи виконання діяльності, досягнення бажаних стандартів, а Е.Шорт – володіння ситуацією в умовах змінного навколишнього середовища, реагування на навколишні обставини і здатність змінювати їх. Дж.Берк вважає, що компетентність – це те, що дозволяє людині практично застосовувати наявні знання й уміння, організувати та планувати роботу, вирішувати нетипові ситуації. Ряд фахівців (Р.Херіс, Б.Хобарт, Д.Ландберг) розглядають її як індивідуалізацію, орієнтацію на результат, що чітко визначає рівень досягнень, а також встановлює стандарти для їх вимірювання, поєднує руки і розум, теорію і практику, загальну і професійну освіту.

На основі зазначених дефініцій, можемо стверджувати, що компетентність є має динамічну структуру і залежить від суспільних та особистих потреб. Вона полягає в інтеграції знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей, досвіду й поведінки, що індивідуалізує виконання конкретного завдання.

Складовою частиною компетентності є компетенції, які формуються у процесі навчання, діяльності та протягом життя. У США не існує єдиного переліку компетенцій учителя, однак Департамент освіти США розробив так зване ядро основних груп, до складу яких входять: 1) компетенції, пов'язані з навчальним процесом і професійними знаннями; 2) предметні компетенції; 3) компетенції, необхідні для здійснення навчальних планів і стратегій навчання; 4) компетенції оцінки рівня розвитку учнів; 5) компетенції, які створюють основу для подальшого професійного розвитку особистості вчителя [4].

Ми притримуємось думки Л.Черній, яка у своєму дисертаційному дослідженні "Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови в університетах США", обґрунтувала модель організації компетентнісно-орієнтованої професійної підготовки вчителів іноземної мови в Сполучених Штатах, що реалізується на двох рівнях: рівень університету і штату. Так, на рівні університету, як зазначає науковець, формування компетентності майбутніх учителів іноземної мови відбувається в три етапи: підготовчий, реалізації та підсумковий.

Підготовчий етап включає: 1) мету навчання, що полягає у підготовці висококваліфікованого, ерудованого і конкурентного вчителя іноземної мови, спроможного працювати в полікультурному середовищі; 2) принципи навчання: суверенітет навчального закладу; свобода вибору навчальних дисциплін; ступеневість і наступність; гнучкість; спеціалізація освіти; гуманізація і демократизація навчання; 3) завдання, які передбачають забезпечення умов для соціалізації й індивідуалізації особистості майбутнього вчителя, розкриття і розвиток творчого потенціалу, забезпечення належної професійної підготовки, формування професійної компетентності.

Етап реалізації містить організаційно-змістовий та процесуальний компоненти. Що стосується першого, то тут виділяються чинники, які впливають на формування професійної компетентності майбутніх учителів: особистісні риси і цінності; фахова і психолого-педагогічна підготовки; комунікативні, соціокультурні, інформаційні навички; уміння планувати навчально-виховну діяльність; диференціації й індивідуалізації навчання. Організаційно-змістовий компонент передбачає також: 1) розробку компетентнісно-орієнтованої навчальної програми з дотриманням таких вимог: чітке визначення цілей; індивідуалізація навчання; особистісно-орієнтований підхід; послідовність та системність; використання інноваційних технологій; 2) визначення компонентів професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (загальнопредметна, інформаційна, психолого-педагогічна, фахова); 3) впровадження навчальної програми. Процесуальний компонент охоплює методи навчання (проблемний виклад, рольові ігри, групові дискусії, кейс-метод, метод проєктів); форми навчання (лекція, практичні заняття, семінар, лабораторна робота, самостійна робота, консультації); засоби навчання (друковані та аудіовізуальні навчальні посібники, мультимедійні засоби, інтерактивні).

На підсумковому етапі, що є оцінно-результативним компонентом моделі, Л. Черній виділяє: 1) вимоги до контролю (об'єктивність, обґрунтованість, систематичність, індивідуалізація, диференціація); 2) критерії оцінювання компетентності (оцінка знань, оцінка здібностей); 3) рівні сформованості компетентності (високий, середній, достатній, низький); форми контролю (поточний, підсумковий) [4, с. 11-13].

На рівні штату система підготовки вчителя іноземної мови передбачає визначення рівня сформованої професійної компетентності за допомогою процесів ліцензування (licensure) і сертифікації (certification). Процес ліцензування вчителів іноземної мови відбувається за керівництва Департаменту освіти штату при підтримці незалежних організацій, що розробляють тестові завдання. За умови успішного проходження ліцензійного тесту вчитель отримує сертифікат, дійсний протягом 2-10 років, що залежить від рівня його професійної компетентності, досвіду роботи, освітньої політики штату. Тестові завдання дозволяють визначити: 1) загальні вміння (basic skills); 2) рівень знань із загальноосвітніх предметів (історія, література, мистецтво, математика (general knowledge); 3) знання із предмета спеціалізації (subject matter knowledge); 4) педагогічну компетентність (pedagogical knowledge); 5) педагогічну компетентність з фахового предмета (subject-specific pedagogical knowledge) [8, с. 50-54].

Департамент освіти штату використовує тестові завдання двох розробників: Educational Testing Service (ETS) та National Evaluation System (NES). Як свідчать статистичні дані, 31 штат користується тестами ETS, серії PRAXIS (PRAXIS I – тест базових знань, PRAXIS II – тест на володіння предметом спеціалізації та професійних знань, PRAXIS III – тест на визначення рівня сформованості професійних навичок), 8 штатів – ліцензійними тестами NES, а решта – розробляють тестові завдання самостійно або у співпраці з NES.

У результаті проходження ліцензійних тестів учитель отримує сертифікат, який необхідний для влаштування на роботу в американську школу. Він може бути таких видів, як початковий (підготовчий, стандартний, професійний, довічний, альтернативний). Термін дії сертифікату залежить від рівня підготовки, педагогічної майстерності та досвіду вчителя.

Американським Національним Комітетом з професійних учительських стандартів виготовлено вимоги для отримання національного вчительського сертифікату, в яких визначаються наступні базові стандарти для компетентних педагогів: 1) учитель повинен брати на себе відповідальність за учнів та їхнє навчання; 2) учитель повинен знати свій предмет і вміти його викладати; 3) учитель повинен бути менеджером навчання та наставником для своїх учнів; 4) учитель повинен удосконалювати свої знання, виходячи з практичного досвіду [6].

Починаючи з 1999 року, у Сполучених Штатах розроблено низку стандартів щодо вивчення і викладання іноземних мов, а також підготовки вчителів іноземних мов. Так, експерти Національної ради з питань акредитації педагогічної освіти (NCATE), оцінюючи підготовку майбутніх учителів, керуються такими стандартами, як: 1) професійна компетентність учителя; 2) оцінювання досягнень учнів під час навчання; 3) педагогічний досвід; 4) здатність працювати в полікультурному середовищі. У США мають місце також стандарти професійного розвитку вчителів іноземної мови, які розроблені учасниками Американської ради з питань викладання іноземних мов (ACTFL). Вони схвалені департаментами освіти більшості штатів, беруться за основу при розробці навчальних програм і передбачають: розвиток комунікативної компетенції; систематичний контроль усних і писемних навичок; акумуляцію культурних, лінгвістичних та літературних знань, пов'язаних з мовою, що вивчається; використання сучасної методики викладання іноземної мови; обов'язкове проходження педагогічної практики; занурення у природне іншомовне середовище.

В основу розробки стандартів для вчителів-початківців у галузі викладання іноземних мов покладені принципи, що в основному беруть до уваги практичні аспекти професійної діяльності і без розуміння яких неможливе професійне становлення вчителя.

Висновки... Таким чином, серед основних засад, на яких ґрунтується професійна підготовка вчителів іноземних мов у Сполучених Штатах Америки, можна виділити: 1) розвиток іншомовної комунікативної компетенції у всіх сферах спілкування; 2) знання в галузі лінгвістики, культури і літератури; 3) знання сучасної методики викладання іноземних мов і розвиток методичних умінь; 4) професійно-методичні вміння, набуті під час пасивної та активної педагогічної практики; 5) досвід використання технічних засобів навчання, у тому числі інформаційно-комунікаційних технологій; 6) стажування за кордоном або інший досвід занурення у природне мовне середовище.

Література

1. Бідюк Н. Формування іншомовної професійної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в США / Н.Бідюк // Професійне становлення особистості : проблеми і перспективи. – К., 2011. – С. 51-54.
2. Лещинский А.Г. Становление и развитие базисного этапа в системах высшего образования США и Украины : дисс. ... канд. пед. наук / А.Г. Лещинский. – Одесса, 1995. – 209 с.
3. Степаненко С.Н. Система вищої освіти у США : Фінансування і технологія / С.Н. Степаненко // Вища школа. – 2001. – №6. – С. 71-86.

4. Черній Л.В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л.В. Черній. – Тернопіль, 2011. – 20 с.
5. Ames C. Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes / C. Ames, J. Archer // Journal of Educational Psychology. – 1988. – № 80. – P. 260-267.
6. Bloom B.S. Handbook on Formative Evaluation of Student Learning / B.S. Bloom, J.T. Hastings, G.T. Madaus. – New York : Mc. Graw – Hill Book Company, 1971. – 239 p.
7. Crowl T.K. Educational Psychology. Windows on Teaching / T.K. Crowl, S. Kaminsky, D.M. Podell. – Brown & Bench mark publishers, 1997. – 416 p.
8. Mitchel K. Testing Teacher Candidates. The Role of Licensure Tests in Improving Teacher Quality / K. Mitchel. – Wasington DC : National academy Press, 2001. – 460 p.
9. Urdan T. Beyond a two-goal theory of motivation and achievement : a case for social goals / T. Urdan, M. Maehr // Review of Educational Research. – 1995. – № 65. – P. 213-243.

Анотація

У статті проаналізовано структуру, зміст та цілі, характерологічні особливості підготовки вчителів іноземних мов у США. В основі сучасної моделі підготовки фахівців у Сполучених Штатах лежить компетентнісно орієнтоване навчання, що дало можливість модернізувати загальноприйнятні освітні цінності та розпочати новий етап розвитку американської системи освіти.

Аннотация

В статье проанализирована структура, содержание и цели, характерные особенности подготовки учителей иностранных языков в США. В основе современной модели подготовки профессионалов в Соединенных Штатах лежит компетентностно ориентированное обучение, которое дало возможность модернизировать общепринятые образовательные ценности и начать новый этап развития американской системы образования.

Summary

The structure, content and aims, characteristic peculiarities of foreign language teachers training in the USA have been analyzed in the article. Competence oriented education that has given a capability to modernize general educational values and to start a new developmental stage of American educational system lies in the basis of a modern model of professional training.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель іноземної мови, компетентнісний підхід, вища школа.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель иностранных языков, компетентностный подход, высшая школа.

Key words: professional training, foreign language teacher, competence approach, higher school.

Подано до редакції 26.03.2013.

УДК 378.147: 811

© 2013

Бондар Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Науково-практичні потреби й соціально-економічні умови нинішнього суспільства вимагають удосконалення системи формування професійних мовленнєвих компетенцій майбутнього філолога-професіонала в галузі освіти, здатного вільно орієнтуватися в нових соціокультурних умовах, оволодівати швидконакопичуваною науковою інформацією, глибоко усвідомлювати роль і значення власного іміджу у навчально-виховному процесі, перетворювати педагогічну теорію в інструмент своєї педагогічної дії.

Цілеспрямоване формування у студентів-філологів мовленнєвих умінь забезпечує їхню підготовку до реалізації процесу професійно-творчого саморозвитку й самовдосконалення особистості під час педагогічної діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета статті – окреслити теоретико-практичні вектори організації самостійної роботи студентів-філологів в умовах сучасного вишу, розкрити особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців філологічної галузі як провідної форми їхньої навчально-пізнавальної діяльності.

Навчити студентів самостійно оволодівати знаннями – одне з важливих завдань сучасної вищої школи. Тому на заняттях у вищих навчальних закладах необхідно створювати такі ситуації, які майбутньому вчителю доведеться розв'язувати в професійній діяльності. Відтак необхідно, щоб процес навчально-пізнавальної діяльності студента проектувався на розвиток самостійності мислення, прагнення відкривати нові знання і способи оволодіння ними.

Орієнтування студентів на самостійну навчальну діяльність сприяє поглибленню професійних знань майбутніх філологів, під час роботи над новим матеріалом домінує його перспективне сприйняття, упродовж